

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพ ได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544) โดยที่คุณภาพการจัดการเรียนการสอนเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้นเป็นภาระหน้าที่ของบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือครูผู้สอน เพราะครูผู้ปฏิบัติการสอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรง คุณภาพการเรียนการสอนคือผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของครู สำหรับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้บริหารซึ่งจะต้องช่วยกันแสวงหาทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น(สังค์ อุทรานันท์, 2532) นอกจากนี้ผู้บริหารการศึกษาควรรับผิดชอบเป็นผู้นำในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก ต้องสำนึกเสมอว่างานวิชาการของโรงเรียนเป็นงานที่สำคัญยิ่งกว่างานใด ๆ เพราะหน้าที่ของโรงเรียน หรือสถานศึกษาทุกแห่งคือทำให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนให้คำแนะนำและประสานงานเพื่อประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน (ภิญโญ สาร, 2526)

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยในการเตรียมการเป็นผู้นำทางสังคม โดยเฉพาะการศึกษาในระดับกลางจะผลิตคนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะที่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (สุพล วัณสินธ์, 2538) เพราะการสร้างคนเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาทุกด้านของประเทศโดยผ่านกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539)

สำหรับการวางแผนนโยบายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) ที่ผ่านมามีได้กำหนดวัตถุประสงค์ และนโยบายของแผนการศึกษามัธยมศึกษาไว้หลายประการ ประการหนึ่งคือการปรับปรุงการเรียนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการปรับปรุงการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้

ผลค่านั้นต้องปรับปรุงสภาพการจัดการเรียนการสอน หรือบรรยากาศการเรียนการสอนควบคู่กันไปด้วย เพราะถ้าจัดบรรยากาศการเรียนการสอนได้เหมาะสมจะสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปด้วยดี โดยมีองค์ประกอบหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน เช่น ทางด้านพฤติกรรมของนักเรียน พฤติกรรมของครู เนื้อหาที่ใช้สอน วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล องค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นตัวชี้ให้ทราบถึงบรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่ามีสภาพเป็นอย่างไร อยู่ในระดับใด แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าคุณภาพการศึกษากำลังเป็นจุดวิกฤตของระบบการศึกษาไทย เพราะในกระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้นการท่องจำเพื่อสอบมากกว่าเน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งไม่สามารถปลูกฝังการรักที่จะเรียนรู้ต่อไปอันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในโลกยุคข้อมูลข่าวสารหรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2524)

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยให้การติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมเป็นไปอย่างรวดเร็วที่คนทั่วไปเรียกว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) กระแสของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมก็เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นกันโดยเฉพาะการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้เติบโตด้วยปัจจัยเกื้อหนุน 4 ประการคือ การเข้าสู่ตลาดแรงงานของประชากรในวัยหนุ่มสาวที่มีคุณภาพ ความสำเร็จของการวางแผนครอบครัว อัตราการลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ การพัฒนาทางด้านการสร้างพื้นฐานทั้งด้านการคมนาคมและการสื่อสาร และยังในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและของกลุ่มอาเซียน ประชาชนยังจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจให้มากขึ้นเพราะการที่จะเป็นพลเมืองที่ดีและรอบรู้ เป็นผู้บริโภคที่ฉลาด และเป็นคนทำงานที่มีความสามารถได้นั้นจำเป็นที่ทุกคนต้องเข้าใจในโลกธุรกิจและบทบาทของธุรกิจที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างน้อยที่สุดเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน (จรรยาพร มาคิลโกวิท, 2538) ดังนั้นการให้ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์จึงมีความจำเป็นเพื่อให้พลเมืองของประเทศได้รับความรู้และเข้าใจ เพราะการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ทำให้สามารถทำความเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจของชาติที่สำคัญ อย่างน้อยก็ในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติ (ประพันธ์ เสวตนันท์ และ ไพศาล เล็กอุทัย, 2539) นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์ยังมีความสำคัญเกี่ยวกับตัวบุคคล เพราะเนื้อหาวิชาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคลมากที่สุด (จรินทร์ เทศวานิช, 2531)

แต่ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังที่ วิชัย จันทรเทพา (2524) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ขาดแคลนงบประมาณ ขาดคู่มือครู สื่อการสอน ตำราและเอกสารต่าง ๆ ครูขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ส่วนการศึกษาของ ปรารักษ์สุวรรณ อติตโต (2524) พบว่า เนื้อหาของวิชากว้างและมากเกินไป ความสามารถของครูที่จะสอนครอบคลุม จุดมุ่งหมายของวิชาไม่ชัดเจน ครูยึดตำราเรียน และการสอนแบบบรรยาย วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ในขณะที่ นวฤทธิ์ พงษ์จันทร์ (อ้างถึงใน สุรัชย์ ทิพย์มาส, 2530) พบว่า ด้านเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา วิชา ส 401 มีเนื้อหามากเกินไป ส 402 ไม่มีลักษณะให้เกิดความพึงพอใจแก่นักเรียน วิชา ส 503 เนื้อหาไม่เหมาะสม วิชา ส 504 ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียน วิชา ส 605 เนื้อหามีมากเกินไป วิชา ส 606 เนื้อหามีลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน

สำหรับพื้นที่ศึกษาคือจังหวัดอุดรธาณินั้นก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในยุคปัจจุบัน ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่ผ่านมา ก็ประสบปัญหาหลายด้าน กล่าวคือ จากงานวิจัยของ กนกรัตน์ ชาญกว้าง (2524) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 ซึ่งก็รวมจังหวัดอุดรธาณินด้วย ผลการวิจัยพบว่า ครูขาดความรู้และเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนขาดงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ดังนั้นการศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้นซึ่งเป็นวิชาบังคับแก่นักเรียนในจังหวัดอุดรธาณินทุกคนต้องเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรงแล้วยังเป็นการช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับประเทศทางอ้อมอีกด้วย

ดังนั้น การให้ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจแก่เยาวชนของชาติจึงเป็นภาระกิจส่วนหนึ่งของครูที่ปฏิบัติการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เพื่อให้ นักเรียนได้รับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของครูในระยะเวลาที่ผ่านมา ก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน สำหรับวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งเป็นวิชาบังคับวิชาหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา การจัดการเรียนการสอนอาจจะมีปัญหาคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากวิชาสังคมศึกษาโดยรวม ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนประกอบกับความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องได้รับความรู้ทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหาและแนวในการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เคยเรียนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี จำนวนประชากรทั้งหมด 7,973 คน ได้แก่ หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา จำนวน 47 คน ครูผู้สอน จำนวน 47 คนและนักเรียน จำนวน 7,879 คน

1.4 ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชา ส504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดสังคมศึกษา ครูที่สอนวิชา ส504 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เคยเรียนวิชา ส 504 โดยในแต่ละกลุ่มศึกษาด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

- 1) ด้านการดำเนินงาน
- 2) ด้านบุคลากร
- 3) ด้านงบประมาณ
- 4) ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์

ครูผู้สอน ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

- 1) ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน
- 2) ด้านเนื้อหา

- 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 5) ด้านการวัดและประเมินผล

นักเรียน ผู้วิจัย ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนและแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

- 1) ด้านเนื้อหา
- 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 4) ด้านการวัดและประเมินผล

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1) ปัญหา หมายถึง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ในด้านการดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียน

2) แนวทางในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความต้องการในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูด้านการดำเนินงาน ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านเนื้อหา ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียน

3) ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าหมวดสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี

4) ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่สอนรายวิชา ส504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี

5) นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการเรียนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น สังกัดสำนักงานสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทำให้ทราบสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จากความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี

2) ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จากความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี

3) สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นส่วนประกอบในการปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนวิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี